Retorica blamului în predica lui Antim Ivireanul

Laura BĂDESCU

Revendiqué par la lignée du Baroque européen, l'ouvrage Les Sermons a contribué de façon décisive à l'affirmation d'un nouveau statut du prêche dans la littérature roumaine. A la suite d'une analyse portant en exclusivité sur les éléments qui contribuent à une rhétorique du blâme dans les sermons d'Antim Ivireanul, on peut remarquer le niveau remarquable de la partie inventio – dû à la sélection des arguments basés sur les vices, de la dispositio – à travers l'organisation thématique et affective des arguments, et de l'elocutio – moyennant les figures du signifié (les métasémèmes) et du référent (les métalogismes).

Dimensiunea spectaculară a discursului oratoric la Antim, dincolo de mult citatele surse de retorică sau omiletică bizantină din epoca patristică şi postpatristică etc., apare circumscrisă deschiderii şi circulaţiei ideilor într-o epocă dominată de excelenţa elocinţei sacre şi profane[1]. *Didahiile* lui Antim Ivireanul dovedesc asimilarea unei experienţe oratorice revendicată şi pe filiera Barocului european (Mazilu, 1998: 376) nu doar sub aspectul *ornării* ci, mai cu seamă, al consecvenţei grupării, ordonării, numerotării materiilor, subiectelor şi temelor dezbătute (Mazilu, 1998: 377).

Raportarea la un corpus de reguli corelate între ele şi însuşite prin raţionalitate metodică, ar fi putut contraveni rostirii în amvon şi de aceea, probabil, Antim îşi motivează armătura sistemică a predicilor sale distingînd între natura intelectuală (*docere*), cea de argumentare (*probare*) şi cea emoţională (*movere* dar şi *delectare*)[2]. Propunînd această dimensiune teoretică, una dintre puţinele de acest tip la noi în timpul vechi, Antim aderă la un stil *humilis* („cu multă jălanie îmi ticăloşesc nevredniciia" etc.) mizînd pe „sublimitatea umilului" – opoziţie ce preocupase îndelung teologia (v.

[1] Mazilu (1998: 375): „scriau discursuri şi clericii şi laicii. Cuvântarea ajunsese (…) o formă predilectă în inventarul literaţilor".

[2] Ivireanul (1983: 27-28): „A povesti lucruri minunate, iaste dată oamenilor celor învăţaţ. A îndulci cu vorba auzurile ascultătorilor, iaste dată ritorilor. A descoperi taini mari şi preste fire, iaste dată celor ce sînt desăvârşit întru bunătăţi. Iar în mine, neaflându-se nici unele de aceştia, nu va putea nimeni sa auză nimic de folos. Drept aceia, cu multă jălanie îmi ticăloşesc nevredniciia şi-m caut făr de voia mea a tăcea, iar apoi cunoscându-mi datoria ce am şi temându-mă ca să nu caz în osânda slugii cei viclene, cu cuviinţă iaste, după putinţă, să povestesc de-a pururi lucrurile Domnului, căruia mă şi rog, cu multă umilinţă, să-m dezlege gângăvia limbii şi să-mi lumineze mintea, ca să poci zice puţine cuvinte întru slava lui cea negrăită. Ci vă pohtesc de ascultare".

BDD-A63 © 2010 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:54:43 UTC)

Augustin, dar şi Auerbach) – şi pe binecuvîntarea divină, singura care ar fi putut îngădui eventualele artificii ale elocvenţei.

Recomandînd etapele distincte ale pregătirii pentru performare (umilirea, tăcerea, cunoaşterea), mitropolitul va recurge frecvent la ceea ce postula teza augustiniană ca *profunditas eloquirom*, recomandînd atenţie maximă conţinutului de idei[3].

Toposul modestiei prezent în *exordiu* poate fi considerat din perspectiva lui *movere* drept atitudine retorică (nu ne raportăm aşadar la acest *topos* din perspectivă teologică), fără urmări asupra lui *probare*.

Se disting articulaţiile teologice de cele retorice cu precădere cînd Antim îşi afirmă autoritatea şi cînd va introduce elementele de extracţie profană ce au contribuit la autohtonizarea, naţionalizarea şi originalitatea afirmării predicii ca specie deplin conturată: „Şi nimeni nu socotească, din voi, şi să zică în inima lui dară ce treabă are vlădica cu noi, nu-ş caută vlădiciia lui, ci să amestecă întru ale noastre? De n-aţ ştiut pînă acum (…) în seama mea v-au dat stăpînul Hristos să vă pasc sufleteşte, ca pre nişte oi cuvîntătoare şi de gîtul mieu spînzură sufletele voastre şi de la mine va să vă cear pre toţ, iară nu de la alţii, pînă cînd vă voiu fi păstoriu" (*Ed. cit*., *La Dumineca vameşului, Cuvânt de învăţătură*, p. 26).

Persuasiunea este în mod evident legată de întărirea prestigiului, aşadar de *ethos*, Antim vehiculînd constant atît elemente ale autorităţii *epistemice* (Bochenski 1992: 49-108) (este cel care ştie: „vă învăţ cu frica lui Dumnezeu"), cît şi ale celei *deontice* (este cel care deţine o funcţie: „ca un părinte sufletesc şi păstoriu ce vă sînt") (*Ed. cit*., *La Dumineca vameşului, Cuvânt de învăţătură*, p. 26).

Plasîndu-ne exclusiv pe palierul blamului observăm că acesta se regăseşte cu obstinaţie în predici la nivelul *tratării*[4], în a doua parte a acesteia sau, mai rar, în cea de a treia parte.

Preferinţa pentru poziţionarea blamului la acest nivel ţine de economia discursului (atît în *exordiu*, cît şi în *peroraţie* acesta ar îndepărta auditoriul, l-ar înfricoşa ş.cl.) implicînd astfel manipularea auditorului în planul *pathosului*.

Plasînd uneori dojana şi canonisirile în pragul neîndurării veşnice, Antim pregetă a condamna, se apleacă asupra publicului şi devine iertător condiţionînd: „(…) că toate păcatele cîte va face după ce să va ispovedui şi-ş va face canonul ce-i va da duhovnicul i să vor erta, iar acel păcat al pîrăi, nu i să va erta nici cu un mijloc că iaste mai mare decît uciderea. Şi iată că vă poruncesc şi voao, preoţilor, cine va veni la voi să se ispoveduiască şi va avea acel păcat al pîrăi de să va apuca acel om înaintea voastră, cu chezăşie bună, că

[3]Florescu (1973: 109): „În practică, acest conţinut de idei se reducea la *exemplum*, adică la anecdota pe care se axa expozeul moral şi conformitatea cu dogma. *Topica, loci* sînt oarecum recunoscute în ceea ce se numeşte *additus fidei*, adică ansamblul de texte din scriptura oficială, prin care se încearcă obţinerea aşa-numitului *intelectus fidei*, adică însuşirea intelectuală a conţinutului citatelor".

[4]Cf. Negrici (1997: 14), *tratarea* este alcătuită dintr-un „*sistem de referinţă*: un personaj religios sau un eveniment sacru, aşezat sub o lumină sublimă, izvorâtoare de vrednice pilde morale. Apoi – agresiunea: locutorul se întoarce către public şi fulgerând ca Moise, îi confruntă faptele cu amintitele date divine. În a treia poziţie, vin indicaţiile creştine, deturnând, în final, în rugăciune"

BDD-A63 © 2010 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:54:43 UTC)

nu va mai pîrî pre nimeni, în viaţa lui, voi să-i faceţi ertăciune(…)"(*Ed.cit*., *Cuvînt de învăţătură la dumineca lăsatului sec de brânză*, p. 84).

Se observă că Antim evită introducerea şi afirmarea *agresiunii*, implicit a blamului, în cadrul marilor sărbători creştine (*Cuvînt de învăţătură la adormirea preasfintei noastre Născătoare de Dumnezeu şi pururi Fecioarei Maria, Cuvînt de învăţătură la obrezaniia lui Hristos* etc).

Dimensiunea spectaculară a artei oratorice la Antim se plasează pe cea de a treia latură a tripticului, pe *logos*.

Observăm că nu figurile utilizate se impun ca distinctive în retorica blamului, cu atît mai mult cu cît orice identificare la nivelul metaplasmelor şi, parţial, la cel al metataxelor ridică problema autenticităţii, căci predicile rostite s-au păstrat în opt copii manuscrise asupra cărora planează probleme de critică filologică, ediţie de text s.cl.

În cadrul *metataxelor*, dintre puţinele figuri pe care le putem menţiona fără restricţiile de mai sus, sînt figurile intonaţionale. Antim recurge la interogaţia retorică, atît pentru a elogia cît şi pentru a blama. De altfel, aceasta apare consecvent notată în deschiderea agresiunii: „Auzit-aţ fapta sfîntului? Priceputa-ţ fierbinţeala inimii lui spre a face bine? Înţeles-aţ puteria dragostei cătră aproapele? (…) Auzit-ai ce zice? Dară tu, căci urăşti pre fratele tău atîta cît nici în ochi nu vei să-l vezi, ci-i porţi pizmă şi-l zavistuieşti pre la unii şi pre la alţii, ca să-i faci pagubă şi să-l supui, să-l sărăceşti tu, adevărat nu eşti creştin, nici om pe pămînt, ce eşti singur Satana, carele au pîrît pre Dumnezeu la Adam. Şi care preot iaste acela de te ispoveduiaşte şi te lasă pre tine, acela ce pîrăşti de te cumineci? Acela, adevărat, nu iaste preot, ci iaste singur Iuda şi vînzător lui Hristos şi nu i să va erta nici popei, nici acelui, măcar de ar face alte cîte bunătăţ (…)" (*Ed.cit*., *Luna lui dechemvrie, 6. Cazanie la sfîntul Nicolae*, p. 45, 48).

Metalogismele nu sînt specializate pe dimensiunea blamului, ci acoperă mai toate registrele stilistice. Simetriile complicate, derulate adesea prin structuri repetitive (v. poliptoton, anaforă, anadiploză, climax ascendent/ descendent etc.) pot fi revendicate pe filieră barocă: „Că ce folos iaste trupul să fie deşărt de bucate, iar sufletul a-l umplea de păcate; ce folos iaste a fi galbeni şi ofilit de post, iar de pizmă şi de urîciune a fi aprins; ce folos iaste a nu bea vin şi a fi beat de veninul mîniei; ce folos iaste a nu mînca carne şi cu hulele a rupe carnea fraţilor noştri; ce folos iaste a nu conteni de cele ce sînt, uneori slobode şi a face acelia ce nu sînt niciodată, cu vreun mijloc, slobode" (*Ed. cit.*, *Cuvânt de învăţătură la dumineca lăsatului de brînză*, p. 35); „Hristos zice: «Scîrbe veţ avea în lume». Noi nu pohtim să avem nici o scîrbă, iar de şi avem vreo scîrbă, o avem pentru căci nu ni să împlineşte pohta, iar nu pentru dragostea lui. Hristos zice: «Pacea mea o dau voao», iar noi nu dea Dumnezeu să avem pace între noi, ce ne turburăm pururea, pentru fieştece, ca valurile mării cînd le suflă vîntul" (*Ed. cit*., *Cuvînt de învăţătură la preobrajeniia Domnului nostru Iisus Hristos*, p. 66).

Metasememele reţin atenţia prin inovaţii majore (v. metafora in praesentia/ in absentia de ex.) dar şi prin plasarea lor într-un registru în care elanul moralizator atinge dimensiuni apocaliptice: „Şi de nu ne vom veni în fire, ca să ne părăsim de răutăţile şi să ne căim, ne vom îneca în veci nesfîrşiţi, în noianul focului celui nestins. Şi această veste ni să dă pururea prin gura besericii, prin propovăduirea *Evangheliei* şi prin învăţătura

BDD-A63 © 2010 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:54:43 UTC)

dascalilor, dară nicidecum nu ne venim în fire, să ne căim şi să ne părăsim de răutăţ; ci de ce vedem vîrtos că să înmulţeşte apa potopului pierzării noastre, în loc a alerga în corabiia pocăinţii să ne mîntuim, de aceia ne lunecăm cu firea şi socotim că doară nu va fi nimic şi îndelungăm vremea ba astăzi, ba mîine, ba poimîine, pînă ne vine ceasul şi perim cu totul şi trupeşte şi sufleteşte" (*Ed. cit.*, *Cuvînt de învăţătură la dumineca floriilor*, p. 77).

Metalogismele devin, prin antiteza de construcţie/ lexicală şi prin hiperbolă, modalităţi dominante de construire a blamului în predica lui Antim Ivireanul: „Am înţeles cum că iaste obiciai de vă adunaţ de seară în divan şi faceţ puţină oraţie înaintea domnului şi după aceia cereţi ertăciune (…). Iar apoi, luînd seama cu tot denadinsul sfîrşitul acestui lucru foarte mă întristez, că obiceaul iaste frumos la vedere şi rău la pricepere; că nici ertăciunea ce cereţ de la stăpîni nu iaste curată, nici aceia ce luaţ unul de la altul, că iaste plină de pizmă şi de zavistie şi plină de răutate, că nu iaste cu gînd curat" (*Ed. cit*., *Cuvânt de învăţătură la dumineca lăsatului de brînză*, p. 36); „Şi de vreme ce toţ urmează împăratului şi ascultă de dînsul, căci să nu ne îndreptăm şi noi viaţa noastră spre blîndeţele acestui împărat? Ce ţinem în piepturile noastre mîniia hiarălor celor sălbatice şi pohta izbîndirii, limba aspidei, gura şărpilor, cu care toată ziua clevetim, batjocorim, ocărîm, înjurăm şi ne pohtim unul altuia răul şi paguba. (…) Drept aceia, de pohtim să facem această cinste şi întîmpinare Domnului, creştineşte, trebue să lepădăm mîniia, să scuipăm pizma, să stingem pohta izbîndirii, să gonim de la noi gura cea vicleană şi buzele cele hulitoare, să lepădăm de la noi. Şi de am luat cuiva, ceva, cu strîmbul, să-l dăm înapoi, a cui iaste. Şi de sîntem însoţiţi cu vreo soţie oarecare, netremnică şi îndemnătoare spre lucruri rele şi de aceia să ne lipsim. Căci toate acestia sînt legăturile diavolului (…)"(*Ed.cit.*, *Cuvînt de învăţătură în dumineca Florilor,* p. 146).

Observăm că abaterea de la etic, prin anularea valorilor, este cea care organizează figurile. Ca şi la Dimitrie Cantemir, Miron Costin sau Neculce, spaţiul este covîrşit de nerecunoştinţă, zavistie, pizmă, viclenie, răutate, minciună, pîră, lăcomie, opulenţă, decădere, corupţie, lene, darul beţiei şi al îndestulării, frică, laşitate, lăudăroşenie, mîndrie, mînie, jurăminte strîmbe, răutate, jafuri, strîmbătăţi, semeţie, urîciune, vrajbă ş.a.; în mod particular la Antim, apar blamate lipsa de respect faţă de preot şi sfintele taine, spovedania mincinoasă, cea făcută în grabă, cea necucernică etc., neţinerea postului ş.a.

Aglomerarea, enumeraţiile ample de vicii şi păcate, arată că Antim a ales argumentele în concordanţă cu cerinţele genului epidictic practicat. Astfel, pentru a fi persuasivi în acţiunea blamului era recomandată, în primul rînd, utilizarea argumentelor bazate pe anularea valorilor şi a calităţilor[5]: „Să cuvine întîi să lăsăm răutatea, jafurile, strîmbătăţile, urîciunea, vrajba, zavistiia şi atunce să ne rugăm, pentru căci atunce vom afla ascultătoare urechile lui Dumnezeu" (*Ed. cit.*, *Cuvânt de învăţătură la octombrie 26, în*

[5]Vezi Sălăvăstru (2006: 137): „genului epidictic îi sînt specifice argumentele bazate pe valori. Lăudăm sau blamăm în funcţie de valorile pe care le apreciem sau le detestăm la o persoană. (…) poziţia a doua ar putea fi ocupată de argumentele bazate pe fapte. Şi pe ultimul loc, ar urma argumentele bazate pe analogie".

BDD-A63 © 2010 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:54:43 UTC)

zioa Sfîntului şi Marelui Mucenic Dimitrie, p. 128); „Nu amesteca postul cu meşterşugitele tale pofte, că nu vei rămînea nepedepsit. Nu aduce la mijloc boli mincinoase. Nu zice minciuni asupra postului, cum că iaste făcător de boli, pentru căci iaste făcător de sănătate. (…) Şi cînd ne postim trebuie să nu postim numai de bucate, ci mai vîrtos să ne postim de rele; căci ne vătămăm sufleteşte, adică de hule, de înjurături, de zavistii, de mînii, de urgii, de clevete, de pîrăle ce aveţi obiciaiu ce vă pîrîţi unul pre altul, ca să vă sărăciţi care lucru îl face numai singur diavolul, căci el iaste vrăjmaş neamului omenesc (…)"(*Ed. cit*., *Cuvînt de învăţătură la dumineca lăsatului sec de brânză*, p. 84) etc.

Argumentele bazate pe fapte se subsumează antitezei ca ordonatoare a trecutului aşezat sub semnul vrednicelor pilde morale în relaţie cu cele ale prezentul năpăstuit de abaterea de la cele sfinte. Antim, prin preluarea din texte retorice consacrate, cum va fi fost cel al lui Franscis Scufos, asigură exigenţele utilizării acestui tip de argumente:

„Auzit-aţ fapta sfîntului? Priceputa-ţ fierbinţeala inimii lui spre a face bine? Înţeles-aţ puteria dragostei către aproapele? Afle-se şi acum vreunul, au din cei bogaţ, au din cei săraci, după ce va cunoaşte lipsa şi sărăciia fratelui său, creştinului, carele iaste aproapele său, să-i facă ajutor la nevoia lui cu dragoste curată şi făr'de făţărie, de nu va avea putere cu bani sau cu altcevaş, măcar cu un sfat bun, sau cu un cuvînt de mîngîiare şi nu numai eu, ci toţ creştinii cei ce să tem de Dumnezeu, îl vor ţinea întocmai cu sfîntul Nicolae (…)"(*Ed.cit.*, *Luna lui dechemvrie, 6. Cazanie la Sfîntul Nicolae*, p. 45).

Antim revine în blamul său asupra unor temeiuri ce vor fi adus prejudicii bisericii prin necinstirea preoţilor care o slujesc. Indubitabil aceasta este una dintre temele favorite ale mitropolitului.

Se observă că atunci cînd blamul are mize importante, Antim apelează la proverbe pentru a-şi reafirma autoritatea. Proverbele apar mai mereu ca argumente prin analogie[6] şi ca argumente bazate pe dileme[7]. În predică, acesta apare inserat cu precădere în *tratare*, la nivelul *agresiunii* ocupînd cel mai adesea poziţia mediană (le întîlnim rar în poziţie finală şi aproape deloc poziţie în iniţială).

Introdus printr-un verb *dicendi* la un mod personal [manieră consemnată în cronicile moldave începînd de la Miron Costin (Ruxăndoiu, 2003: 221)], proverbul este conservat cu statornicie în contextul său genetic: Biblia.

Convingerea că proverbul biblic nu poate funcţiona în afara textului sacru, îl determină pe Antim să îi conserve semnificaţia originară. Practica inserării sentenţiilor se afirmase în spaţiul moldav prin Dimitrie Cantemir, Miron Costin, devenind o tradiţie, revendicată pe filiera florilegiilor şi a culegerilor de proverbe ş.a. De altfel, identitatea procedeului şi finalitatea moralizatoare se regăsesc uneori prin folosirea aceloraşi sentenţii într-un context diagnostic similar la Cantemir dar si Antim. [Cantemir: „căci bucăţeaua aluatului la toată covata destul iaste şi din scînteia mică mare pojar a să aţîţa poate" (Cantemir, 1974: 210), vs. Antim: „Că după cuvîntul apostolului ce zice că «puţin

[6]Cf. Rybacki/ Rybacki (2004: 237): „Argumentele prin analogie presupun existenţa unei similarităţi fundamentale între caracteristicile unor cazuri care nu sînt asemănătoare".

[7]Cf. Rybacki/ Rybacki (2004: 249): „Argumentul bazat pe dileme ne obligă să alegem între două opţiuni inacceptabile".

BDD-A63 © 2010 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:54:43 UTC)

aluat toată frământătura dospeşte», aşa şi răutatea şi păcatul unuia pricinuiaşte la mulţi mare pacoste" (*ed. cit.*, p.100)].

Proverbul preluat de Antim este integrat aceluiaşi registru în care lipsa virtuţilor prevalează: „După cum zice Sfîntul Duh la 5 capete ale Pildelor: «Fieştecare se strînge cu şirul păcatelor sale, făr de a putea să săvîrşească vreo bunătate sau vreun lucru plăcut lui Dumnezeu»" (*ed. cit.*, p. 114); căci „după cum zice David: «Departe e de păcătoş mîntuirea»" (*ed. cit.*, p. 115) … şi iarăşi „după cum zice David: «să laudă păcătosul, întru pohtele sufletului său şi cel ce face strîmbătate bine să cuvintează»" (*ed. cit.*, p. 78). Presiunea profanului asupra virtuţilor arhiereşti îl îndeamnă pe Antim să se oprească îndelung şi repetat asupra misiunii preoţilor în lume: „Hristos zice: «Daţ ale chesariului, chesariului şi ale lui Dumnezeu lui Dumnezeu», iar noi nici mai-marilor nostri, atîta celor bisericeşti, cît şi celor mireneşti, nu le dăm căzuta cinste nici lui Dumnezeu, nici ne supunem lor cu dreptate, ci cu viclenie şi cu răutate şi în loc de a-i iubi şi de a ne cuceri lor, noi îi grăim de rău şi-i ponosluim. Dară să vedem ce zice Dumnezeu pentru dînşii la cartea *Eşirii*, la 22 capete: «Pre dumnezeii tăi să nu-i vorbeşti de rău». Tîlcuitorii sfintei *Scripturi* înţeleg să fie dumnezei arhiereii, păstorii şi dascalii besericii; boiariul norodului înţeleg a fi împăraţii, domnii şi judecătorii" (*ed. cit*., *Cuvînt de învăţătură la preobrajeniia Domnului nostru Iisus Hristos*, p. 66, vezi şi p. 85 s.u., 133 ş.u.).

Efortul retoric materializat pe palierul blamului în *Didahii*, iese de sub incidenţa speciilor ce practicau în epocă, cu destulă asiduitate, discreditarea partizană. Antim şi-a însuşit cu acribie exigenţele genului epidictic formulate de tradiţia retorică a antichităţii respectînd totodată protocolul liturgic.

Predicile indică nivelul remarcabil al lui *inventio* - prin selecţia argumentelor bazate pe vicii, *dispositio* - prin organizarea tematică şi afectivă argumentelor şi *elocutio* – prin utilizarea cu precădere a figurilor *semnificatului* (metasememele) şi ale *referentului* (metalogismele), lăsînd a se deduce şi performanţele lui *actio* de vreme ce erau rostite din amvonul Mitropoliei.

Bibliografie critică selectivă

Bochenski, J.M., 1992, *Ce este autoritatea?*, Editura Humanitas, Bucureşti

Cantemir, Dimitrie, *Opere complete*, IV, Editura Academiei, Bucureşti

Florescu, Vasile, 1973, *Retorica şi neoretorica. Geneză, evoluţie, perspective*, Editura Academiei, RSR, Bucureşti

Ivireanul, Antim, 1983, *Didahii,* Editura Minerva, Bucureşti

Mazilu, Dan Horia, 1998, *Recitind literatura română veche,* II, Editura Universităţii din Bucureşti, Bucureşti

Negrici**,** Eugen, 1997, *Antim Ivireanul. Logos şi personalitate*, ediţia a II-a, Editura Du Style, Bucureşti

Rybacki, Karyn C., Rybacki, Donald J., 2004, *O introducere în arta argumentării*, Editura Polirom, Iaşi

Ruxăndoiu, Pavel, 2003, *Proverb şi context,* Editura Universităţii din Bucureşti, Bucureşti

Sălăvăstru, Constantin, 2006, *Mic tratat de oratorie*, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi

BDD-A63 © 2010 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:54:43 UTC)